

עבודת ה' בהגיון ושכל, עלולה לגרום לאדם לבסוף לסטות מהדרך הישר והרצוי לפניו ית'!!!

הרצאת הדברים העיר רבי אלחנן ושאל על פרט מסוים, מדוע אמרה התורה כך, הפסיקו רבי חיים ואמר לו, אין זה העסק שלנו לברר מדוע אמרה התורה, עלינו רק להבין מה אמרה התורה.

בהיותנו עבדי הקב"ה וחייליו, עלינו להיות מוכנים תמיד לעשות רצונו יתברך, בגלל שזוה רצונו ית', ואפילו דברים שהשכל מחייבים, יש לעשותם אך ורק מפני שהתורה אמרה לעשותם.

רבותינו הקדמונים לימדונו, שהעובדה שהקב"ה בחר לתת לנו מצוות מסוימות דוקא בצורת חוקים, תוך העלמת טעמיהן, נודעה להעמידנו על הסיכון הכרוך בהזדקקות יתירה לטעמי המצוות.

העיסוק בטעמי המצוות עלול לגרום לאדם היתרים שלא כהלכה, אמנם כל גדולי קדמונינו הדגישו חזר והדגש, שלמרות שהם מבארים את טעמי המצוות, לא יעלה על הדעת לזלזל בקיומן המעשי, גם באופן ובמצב שבו הטעם לא מובן דיו, אין כל היתר להקל ראש בסעיף מן ההלכה, אף על פי כן, כך טבעו של עולם, שהלהוט ביותר אחר טעמי המצוות, עלול לסבור שבמקרים מסוימים לא אמרה התורה את דבריה.

מה לנו נכון יותר מטעם שנתפרש על ידי הקב"ה בעצמו בתורתו, אף על פי כן נתן מקום לטעות, כמו שכתב בהמשך הפרשה, דמלך לא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו, ואמרו חז"ל (סנהדרין כ"א): "אמר רבי יצחק, מפני מה לא נתגלו טעמי תורה, שהרי שתי מקראות נתגלה טעמן, נכשל בהן גדול העולם, כתיב בתורה ולא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו (דברים יז, יז), אמר שלמה, אני ארבה ולא אסור, וכתיב ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבו (מלכים א' יא, ד). וכתיב לא ירבה לו סוסים ולא ישיב את העם מצרִימָה (דברים יז, טז), ואמר שלמה, אני ארבה ולא אשיב, וכתיב ותצא מִרְכָבָה מִמְצָרִים בָּשֶׁשׁ וּגְו' (מלכים א' י, כט).

כלומר סבר שלמה המלך שעליו איסור זה אינו חל, שלמה ברוחב דעתו העריך שהוא לא ייכשל באחד מן הדברים, לפי סברתו, חששות כאלו שייכים אצל בני אדם רגילים מן השורה, אך לא חכם כמותו היודע לראות את הנולד, לפיכך התיר לעצמו להקל באיסורים אלו.

עוד שנו חז"ל במשנה במסכת שבת (א). ולא יקרא לאור הנר, ובגמ' (שם ב:) מובאת בהקשר לכך ברייתא הגורסת, לא יקרא לאור הנר, שמא יטה, (-להביא שמן לפי הפתילה שידלק יפה, ונמצא מבעיר בשבת, רש"י). אמר רבי ישמעאל בן אלישע, אני אקרא ולא אטה. פעם אחת קרא וביקש להטות, אמר, כמה גדולים דברי חכמים שאמרו לא יקרא לאור הנר. רבי נתן אומר, קרא והטה, וכתב על פנקסו, אני ישמעאל בן אלישע קרייתי והייתי נר בשבת, לכשיבנה בית המקדש אביא חטאת שמנה.

לפי פשטם של דברים, מתחילה חשב רבי ישמעאל על עצמו, שהוא לפי עוצם יראתו, לא ייכשל באיסור תורה, רק אחר כך כשנוכח לדעת שאף הוא עלול לשגות מרוב עיונו בתלמודו, הבין ולימד שצדקו החכמים כשגזרו גזירה זו, אם רבי ישמעאל כמעט נכשל בכך, (ולדעה אחרת, אכן נכשל), הרי זה מלמד כי חכמים הראשונים היטיבו לחזות את הנולד, וטוב עשו שגזרו על הקריאה לאור הנר.

« מדוע מעמידין שופטים ושוטרים בישראל? »

כתיב בפרשה שפטים וְשׁוֹטְרִים תִּתֵּן לָךְ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ (דברים טז, יח), ודרשו חז"ל בגמ' (סנהדרין טז): "בזה"ל: "תנו רבנן, מנין שמעמידין שופטים לישראל, תלמוד לומר שופטים תתן. שוטרים לישראל מנין, תלמוד לומר שוטרים תתן". שואלים המפרשים, מה הוסיפו חכמינו ז"ל בדברי קדשם, על הנאמר בפסוק.

ומבאר הגר"י ניימן זצ"ל (בספרו דרכי מוסר) וכותב יסוד גדול בתורה הק'. התורה הק' מלמדת אותנו, שאפילו דברים המובנים על פי השכל הפשוט כמו העמדת שופטים ושוטרים, שאין אומה יכולה להיות בשלווה בלעדיהם, לא נעשים בעם ישראל מפני שכך צריך להיות על פי ההגיון, אלא מכח צו תורתנו הקדושה.

מעשה דברי הגמרא מאירים, ששאלת הגמ' אינה מנין אנו יודעים בכלל שצריך שופטים ושוטרים בישראל, אלא כוונת הגמ' מאיזה סיבה אנו מעמידים שופטים ושוטרים בישראל, ועל זה עונה הגמ', שזה בגלל שכך כתוב בתורה, ולא מחמת שום סיבה אחר.

ודבר זה כבר לימדנו חז"ל בדבריהם הקדושים, כאשר אמרו, 'אל תאמר אי אפשי בבשר חזיר, אלא אפשי ואפשי, אבל הקב"ה גזר שלא לאכול חזיר'.

ועפ"ז אפשר להבין סודם של בני ישראל שהכריזו נעשה ונשמע, לאחר ההכרזה, נעשה, מתוך נכונות מוחלטת לקיים את כל צווי הבורא, ניתן להגיע גם לנשמע. הספרים הקדושים מפרשים הדברים רמוזים בעצם מעשיה של הפרה האדומה ובהלכות הנלוות אליה. הפרה נועדה לטהר את האדם מטומאת מת, טומאה זו נוצרה עם חטאו של אדם הראשון, המוות נגזר על אדם הראשון בעקבות אכילתו מעץ הדעת, הפתח לחטא עץ הדעת היה שהאדם הסתמך על שכלו, במקום לציית באופן מוחלט לדבר ה', התוצאה היתה, שעונש המוות ירד לעולם.

במעמד הר סיני, עם ההכרזה נעשה ונשמע, תוקן חטא זה, הנעשה שקדם לנשמע, מציין צייתנות בטרם הבנה, בהכרזתם זו הם הביעו נכונות להתבטל בפני דבר ה' ללא סייג, זה היה התיקון לחטא עץ הדעת, לפיכך, הם נפטרו גם מעונשו של חטא עץ הדעת, ונעשו בן חורין ממלאך המוות. אלא שחירות זו לא נמשכה זמן רב, בעקבות חטא העגל חל שוב עונש המיתה, שורש חטא העגל היה בהבלטת דעתם העצמית במקום ההתבטלות לרצון ה', ולכן, שוב ניתנה רשות למשחית להשחית.

הפרה האדומה נועדה להוות טהרה לקלוקל חטא העגל, הטהרה חלה אחרי שריפת הפרה ונתינת האפר על מים חיים, שלא נגע בהם אדם, ואותם יש להזות בעזרת עץ הארז והאזוב, שגם הם מורים על ענווה והתבטלות.

« מדוע לא נכתבה בתורה טעמי המצוות? »

הרב מפוניבז' (הגר"ש כהנמן זצ"ל) סיפר, שפעם אמר הגאון ר' אלחנן ווסרמן זצ"ל הי"ד חידושי תורה לפני הגר"ח סולוביצ'יק זצ"ל. תוך כדי

« במה טעה שלמה המלך, בנשאו הרבה נשים?? »

אי במדרש (שמו"ר ו, א) בזה"ל: "אמר שלמה, מה שהייתי מחכים על דברי תורה והייתי מראה לעצמי שאני יודע דעת תורה ואותה החכמה ואותה הדעת של הוללות וסכלות היו, למה, כי מה האדם שיבוא אחר המלך את אשר כבר עשהו (קהלת ב, יב), מי הוא שיהיה רשאי להרהר אחר מדותיו וגזרותיו של מלך מלכי המלכים הקב"ה, דברים אשר הם חצובים מלפניו וכו' שלפי שהרהרתי אחרי מעשיו נכשלתי", עכ"ל המדרש.

ולכאורה צריך להבין, הרי כתוב במדרש (ילקוט משלי לא) שרבי יוסי בן חלפתא סובר שמש"כ וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה אָהָב נָשִׁים נְכָרִיּוֹת רְבוֹת (מלכים א' יא, א), כוונתו היה "לאהבן, לגיירן ולקרבן תחת כנפי השכינה". הרי לנו, איפוא, שכל כוונת שלמה לא היתה אלא כדי לקדש שמו של הקב"ה בעולם, לגייר גרים ולקרבם תחת כנפי השכינה כמעשיו של אברהם אבינו. ועל שלמה המלך אמר הקב"ה הוא בָּנָה בֵּית לְשִׁמִּי וְכִנְנִיתִי אֶת כֶּסֶף מַמְלַכְתּוֹ עַד עוֹלָם. אָנִי אֶהְיֶה לוֹ לְאָב וְהוּא יִהְיֶה לִּי לְבֵן (שמואל ב' ז, יג-ד), ובדאי כל חייו היו מסורים למטרה קדושה זו להיות אהוב לשמים ולקדש שמו יתברך בעולם.

כמו"כ, בנשאו בנות מלכים, היתה מטרתו להשפיע עליהן מרוחו, ושהן, כבנות מלכי המדינות, יעבירו מרוחו על בתי המלכות, ומהם תתפשט השפעה זו על כל האומות המושועבדות להם, ובדרך זו יצליח לקרב את כל בני דורו לאביהם שבשמים ולהכניסם תחת כנפי השכינה.

וכמו שאנו רואים שמלכת שבא, באה לפני שלמה רק לשעה, כמש"כ וַתָּרָא מַלְכַת שְׁבָא אֶת כָּל חֲכַמַת שְׁלֹמֹה וְהִבִּית אֲשֶׁר בָּנָה (מלכים א' יד, ד) ועליה דרשו חז"ל הק' (שמו"ר כז, ו) את הפסוק אֲלֵיךְ גּוֹיִם יְבֹאוּ מֵאֲפֹסֵי אֶרֶץ (ירמיהו טז, ט).

ועל אחת כמה וכמה ששלמה חשב, כי נשיו תעמודנה לפניו תמיד בבית מלכותו, ודאי שתושפענה על ידו מרוחו, ותהיה לו האפשרות לבצע את התפקיד הקדוש שנטל עליו, אשר יש בו ממעשי האבות להפיץ דעת אלוקים בעולם, ושזו חובתו של כל אדם.

אם כך נשאלת השאלה, במה טעה שלמה המלך, הלא כוונותיו היו טובות, מתוך אהבה רצופה לשם יתברך, ומתוך מניעים טהורים וקדושים.

הסבא מסלבודקה זצ"ל, (בספרו אור הצפון ח"ב עמוד כ), מיישב את השאלה, וזה תוכן דבריו: "אמרו חז"ל (שבת נו:), כל האומר שלמה חטא אינו אלא טועה". שלמה המלך חשב שכל מה שהתורה אמרה לא ירבה לו נשים אינו אלא רק משום לא יסור לבבו, ולכן חשב שהוא - בחכמתו ובכוונתו הגדולה לאלקים - ירבה ולא יסור, וכמו שאמר

הכתוב נָאִם הַגִּבֹּר לְאִיתֵיָאֵל (משלי א, א), וביארו חז"ל (שמו"ר ו, א), 'שאמר אתי אל-ואוכל'. הרי שדקדק הרבה, העמיק והכין לבו החכם והנבון שלא יסירו הנשים את לבבו, ובדאי לא היתה לו שום נגיעה וצד פניה בזה. ואעפ"כ מכיון שהתורה אמרה ולא ירבה וגו' ולא יסור וגו', היה לו לדקדק עוד יותר ולא להכניס עצמו בסכנה שמא יכשל."

"ואדרבה, דווקא משום שכאן גילתה התורה הטעם, היה לו לחשוש יותר, שכן אמרו חז"ל (פנהדרין כא), מפני מה לא נתגלו טעמי תורה, שהרי ב' מקראות נתגלה טעמן ונכשל בהן גדול העולם. הרי שכל מצות התורה יש להן טעמים אלא שלא נתגלו, ואם במצוה שלא ירבה לו נשים נתגלה טעמה, הנה באה התורה להזהיר שיש כאן סכנה גדולה יותר, ועל האדם להתעמק עוד ולמצוא שאין להכניס עצמו בזה, וכו'."

"...ואכן לאחר שראה שלמה שלעת זקנתו הטו נשיו את לבבו, והכיר בעצמו שהסיבה היא על שהחכים על דברי תורה והרהר אחר גזרתו של הקב"ה הודה ואמר שאותה הבינה ואותה הדעת של הוללות וסכלות היו", עכתו"ד הסבא מסלבודקה.

אמנם בספר קול אליהו נמסר משמו של הגר"א מווילנא, הסבר מקורי ומעמיק יותר בברייתא זו, שהרי כאשר נדייק בדברי המשנה נראה שלא נאמר אלא ההלכה הפסוקה ש'לא יקרא אדם לאור הנר', הנימוק לאיסור זה לא נזכר במשנה, ורק בברייתא המצוטטת בגמרא (שבת שם) כתוב האיסור שזה משום 'שמא יטה'. ואנו רואים שנימוק זה הוא שהכשיל, או כמעט והכשיל, את רבי ישמעאל בן אלישע, שכן, אילו לא היו לפניו אלא דברי המשנה, המשמיטה את טעמו של האיסור, לא היה עולה בדעתו לומר, אני אקרא ולא אטה, שכן אז לא היה יודע טעמו של האיסור וממילא לא היה מבקש להתיר את האיסור לעצמו.

וזה היתה כוונת רבי ישמעאל בן אלישע שהכריז 'כמה גדולים דברי חכמים שהיו אומרים לא יקרא לאור הנר', שחכמה גדולה הושקעה בסגנונה של המשנה אשר אסרה את שאסרה, ולא כתבה את נימוקו של האיסור בצדו, שכן בכך בקשה למונע מכשול דוגמת זה שלו.

« מדוע 'דרך החקירה' מסוכנת להאדם?? »

על דרך זה מבאר מרן הגאב"ד רבי יצחק טוביה ווייס זצ"ל (בספרו שערי טוביה), עה"פ רָאָה אֲנִי נִתָּן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם בְּרִכָּה וּקְלָלָה. אֶת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ (דברים יא, כו-ז), ולכאורה יש לדקדק שפתח בראיה, ראה אנכי, ואח"כ ממשיך בשמיעה, את הברכה אשר תשמעו.

והביא מספר נאות דשא (להגה"ק מנייטרא זצ"ל הי"ד פרשת ראה), ששמע מפי כ"ק אדמו"ר בעל חקל יצחק מספינקא זצ"ל, בשם אביו הקדוש בעל אמרי יוסף זצ"ל, כי בעבודת השי"ת ישנם שני דרכים, יש מי שמעשיו הם בדרך החקירה, היינו שעושה הכל עפ"י השגת שכלו, אחרי שמבין ועומד על בירור הדבר. ויש מי שמעשיו הם בדרך הקבלה, כפי מה שנמסר לו וקיבל מאבותיו ורבותיו, גם אם אינו מבין ומשיג הכל בשכלו.

והנה, דרך החקירה, אם מצליח בה ועושה הכל כראוי, ודאי טובה, אבל אינה דרך בטוחה ויש בה סכנה, כי לפעמים אדם תועה מדרך השכל וטועה בדמיונותיו לנטות מדרך האמת. משא"כ ההולך בדרך הקבלה, הוא הולך בטוח, ויכול להיות סמוך ובטוח שלא ימוטו ארחותיו.

והנה, ההליכה בדרך החקירה נקראת 'ראיה', שהרי חוקר הדבר עד שרואה אותו בעין שכלו, לעומת זה ההליכה בדרך הקבלה נקראת בלשון 'שמיעה'.

וזהו מה שרמז הכתוב, רָאָה אֲנִי נִתָּן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם בְּרִכָּה וּקְלָלָה, פירוש, בדרך זה של 'ראיה', יש בה ברכה וקללה, כלומר, יתכן שתהיה לברכה, אבל כמו כן עלולה ח"ו להיות לקללה, אם יבוא ע"י זה לטעות ולנטות מדרך האמת.

אמנם אֶת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ, כלומר, הברכה הברורה והבטוחה היא כשהאדם הולך בדרך הקבלה והמסורה המיוחסת לשמיעה, שסומך בתמימות על מה שקיבל ושמע מאבותיו ורבותיו, בזה יכול לילך לבטח דרכו, כי כל רוחות שבעולם לא יזיזוהו ממקומו.

וממשיך לבאר על פי דברי הגאון ר' אלחנן וסרמן זצ"ל הי"ד (בביאורי אגדות שנדפסו בסוף ספר קובץ הערות ס"א), שכל אדם משוחד מתאוות העולם הזה, קל וחומר משוחד של פרוטה שאמרה תורה שיכול לעוור עיני חכמים (דברים טז, ט), אפילו החכם הגדול ביותר, כל שכן שוחד של חיי הפקר מלאי כל תאוות עוה"ז, ודאי משחדים את האדם ומעבירים אותו על דעתו לסור מן מדרך האמונה ולפרוק מעליו עול מלכות שמים המונעו מלעשות מה שלבו חפץ, עיין שם.

ולזאת מובן שפיר, שדרך החקירה, שהיא ההליכה אחר השכל, כרוכה בסכנה גדולה, כי נגיעה מצד רצון הלב עלולה לעוות את שכלו ולהטותו מדרך הישר, משא"כ דרך המסורה והקבלה היא דרך בטוחה וכולה ברכה.